

bam / és sávot váltottam / [...] félig kidolgozott installációim / alkotóelemeit szanaszét szórtam / testrészek vettek körül”.

KÉKESI ZOLTÁN

(*Orpheusz–Magyar Műhely, Budapest, 2003, 40 oldal, 990 Ft*)

DEÁK LÁSZLÓ:

Fojtatás

A fojtás – akár a fegyvertanban használatos fogalmat értjük rajta, akár a légszükség drasztikus megszüntetését – nem tréfadolog. Deák László sem mókáképpen tette könyve címéül e kifejezés egy kevésbé megszokott változatát; száznégyszáz versének legalább kétharmada csakugyan folytatólagos *Fojtatás*. Hogy mi szorongatja Deákot? Részben talán az a dekadencia is, amelyből, ha nem több, egy pendülésnyi (Babitstól tudjuk) minden valamirevaló költészet velejárója. Deák számára azonban nem ez a költőkben ösztönszerűen meglévő opálos hanyatláshangulat jelenti az igazi inspirációt; az ő versre sarkalló élménye ennél sokkal mélyebb. A krízislíra nála személyes veszteségek és tragédiák élményéből következik. Az ihlet egy-egy elengedtebb periódusában (például Goethe és Arany okán) viszont némi lelkeséget is megenged magának.

A „hegyi faluban – írja – cifra füttyjelekkel érintkeznek a népek”. De Goethe életből klasszicizmusa és az e tekintetben kevésbé zavartalan Arany mint írásürügyek valójában csak átmenetileg srófolják följobb Deák László hangulatát, hisz innen alig két versnyire már kemény és keserű igékkel ostorozza (és veszi egy kalap alá) a fajt: „Az emberiség – minden erőfeszítés ellenére – barbár maradt. Törvénytisztelő barbár. Csörtetése az egekig hatol.” (*A közjó ellen*)

Ha az egekig hatoló csörtetés valamiféle ösbűnről zenebonál, annál külön (igen, még a cifra füttyjeleknél is árnyalatosabb) muzsika a szerelemé (*Mariann, Négy szerelem*). Abban, hogy Deákot égőben tartja a másik emberfél közele vagy távola, persze nincsen semmi rendkívüli; a kivételes az, ahogyan szívügyeiből verset fakaszt. A bánattal fegyvelmetlenül elszámoló *Búcsú* mellett a nyers kétségbeesés megrendítő ódája, az 1999. december 24–27. írással vett győzelem az elmúláson.

A siker egyébként a műhelyben sem néz farkasszemet Deák Lászlóval. A *Fojtatás* ugyanis teli van kisebb-nagyobb formai győzelmekkel. A beléplántált ritmusoktól átremegő prózavers éppoly természetes közlésmód itt, mint a szigorú szabályú betűékszer, a szonett. Deák láthatólag kényesen ügyel rá, hogy ne rúgja szét saját lehetőségeit, lelkiismeretes költő, tehát nincsenek ha-

zárd kanyarításai; a kép és a fogalom kölcsönhatását kereső verseiben az intellektuális fegyelem minden dolog szűrője („a féktelen álmodás mérgezõ” – olvassuk a *Húnyukban*). De e stiláris léhaságoktól mentes, megkonstruált líra a legteljesebb észfegyelmével együtt is kétgyökerű: a végső, tiszta egyszerűségről álmodva, minduntalan a modern költészet ambivalenciáira ébred. „Ha közelférköztél a költészethez, / Már csak költészetet akarsz.” A *Hol? De hol?* című vers szerint „Hol megfagy a higany, ott a költészet”. Hogy az emberre és költészetére kiszabott télből hogyan, merre tovább, bizony ezek után különösen érdekes lesz megtudni; a *Fojtatás* folytatása, vagy ha nem az, vajon mi következik?

KELEMEN LAJOS

(*Nap Kiadó, Budapest, 2003, 146 oldal, 1950 Ft*)

KEMSEI ISTVÁN:

Zsánerképek az autóbussen

Utaztál-e már, nyájas olvasó, tömött, üres, döcögő, vágózó, vándorló autóbussen?

Láttad az embereket? Milyenek találtad őket? Hajukra, cipőjükre csak vetettél egy kósza pillantást! Hallgattad, miről beszélgetnek? Mi-

lyenek voltak; fáradtak, frissek, betegek, egészségesek? Próbáltál-e sorost, történeteket szólni a kevésből, amit láttál? Képzeld el!

Kemsei István új könyvében pontosan ezt teszi. Részletes, alapos megfigyeléseiből életképeket rögzítve reflektál mindennapjaink emberére. A *Zsánerképek az autóbussen* címet viselő verseskötetben átfogó, ám korántsem kimerítő képet kaphatunk az új ezredév emberének fizikai-szellemi létezéséről. Mindehhez segítséget nyújt a mindent, sőt annál is többet tudó és látó lírai én.

A versek kezdőhelyzetét mozgó, pásztázó kameraként lehet jellemezni, mely hirtelen valami számára érdekesre fókuszál. A figyelem középpontjába egy vagy több ember kerül; a le- és átszállók éppúgy benne lehetnek a szórásban, mint a régebbi utasok. Néha azonban elég egy mozdulat, egy különös vagy épp megszokott jelenség ahhoz, hogy a kamera megtorpanjon.

Ebből a viszonylagos mozdulatlanságtól a költő leírás segítségével rugaszkodik el. A versek mindegyike két részből áll; az első leíró, jellemző rész, míg a másodikban a mögöttes tartalom kibontására nyílik lehetőség. Ezzel a szerkesztéssel az életképek egyszerre magukban foglalják az egyéni vizuális élmény megörökítését és az ebből levonható általános filozófiai-erkölcsi tartalmat.

E versek hőse: az ember. Hét-köznapjaink embere; a háziasszony,